

Jerebika (*Sorbus aucuparia*)

Jerebika je predstavnik družine rožnic (*Rosaceae*) in znotraj njega predstavnik poddružine pečkatega sadja (*Pomoideae*). To poddružino sestavlja kar precej rodov, nekateri najbolj poznani med njimi so *Malus* – jablana, *Pyrus* - hruška, *Cydonia* – kutina, *Mespilus*- nešplja, *Aronia* – aronija ter nenazadnje rod *Sorbus* – jerebika, kamor poleg jerebike uvrščamo še nekatere druge manj poznane predstavnike naših gozdov. Ti so brek (*Sorbus torminalis*), mokovec (*Sorbus aria*) in skorš (*Sorbus domestica*).

Jerebika je srednje visoko drevo, ki lahko doseže tudi 20 m v višino. Pogosto se lahko tudi grmičasto razraste. Deblo je vitko in valjasto. Skorja je pri mladih drevesih sivo rumenkasta, pri starejših pa črnkasta in po dolgem razpokana. Krošnja je redka in okrogla. Listi so sestavljeni in imajo od pet do trinajst podolgovatih in ostro narezanih lističev. Jerebika cveti maja in junija, njeni cvetovi pa so združeni v kobulasta socvetja. Ta so atraktivnega belega obarvanja. Plodovi dozore septembra. Posamezni plodovi so okrogli, oranžno rdeče obarvani ter do 1 cm veliki. Plodovi vsebujejo veliko vitamina C, provitamin A ter različne grenčine (trpke substance). Iz plodov lahko pridobivamo sorbitol, ki se uporablja kot sladilo v živilih in je lahko nadomestek za sladkor sladkornim bolnikom. Plodovi jerebike so združeni v kobulasta soplodja, v katerih je običajno združenih po več deset plodov. Jerebika dobro prenaša nizke temperature, zato se je razširila povsod po Evropi in zahodni Aziji vse do visokogorja. Zaradi privlačnega izgleda ob cvetenju in zorenju, jo pogosto kot okrasno drevo sadimo na robove sadovnjakov ter v parke. Zaradi trdoživosti je primerna tudi za pogozdovanje. V Sloveniji je pogosta na Dolenjskem, kjer jo je najti predvsem po Gorjancih. Jerebika se razmnožuje s semeni, ta pa pomagajao širiti ptice z uživanjem plodov. Nenazadnje je nemško poimenovanje za jerebiko vogelbeerbaum, kar nakazuje na priljubljenost plodov jerebike pri tovrstnem življu. Tudi les jerebike je zelo cenjen. Je lepe rdečkaste barve ter je zelo priljubljen za izdelavo struženih predmetov in pohodnih palic.

V zadnjem času tudi po naših vrtovih že najdemo takoimenovano užitno, žlahtno oz. moravsko jerebiko (*Sorbus aucuparia* var. *moravica*). Ta tip jerebike je bil odkrit na Moravskem (sestavni del Češke) kot mutacija navadne jerebike že v začetku 19. stoletja. Plodovi te jerebike so v primerjavi z navadno jerebiko nekoliko večji, saj v premeru merijo okoli 1,5 cm. Predvsem pa ti plodovi skoraj nimajo več prisotnega adstringentnega oz. trpkega okusa, saj je vsebnost trpkih substanc v njih minimalna. Poznanih je že kar precej sort moravske jerebike, nekatere med njimi so rossico, rossico major, nešinskaja, koncentra, klosterneuburška IV ter rosina.

Boštjan Godec
Kmetijski inštitut Slovenije

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Plodovi jerebika so združeni v kobulasta soplodja. Zelo teknejo pticam. Od tod tudi nemško poimenovanje vogelbeerbaum za to drevesno vrsto. (foto: B. Godec)

Jerebika (*Sorbus aucuparia*) v *Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz in Wort und Bild für Schule und Haus*, Otto Wilhelm Thomé, 1885.